



BOSHLANG'ICH SINIF MATEMATIKA DARSLARIDA DIDAKTIK O'YINLARDAN FOYDALANISH

Ergashova Shoira Abdumalikovna

Toshkent viloyati

Nurafshon shahar

48-umumiy o'rta ta'lim maktabi

1 – toifali boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotasiya: *Mazkur maqolada boshlang'ich sinflarda matematika darslarida qo'llaniladigan didaktik o'yinlar va ularning tasnifi haqida fikr yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *Boshlang'ich ta'lim, didaktik o'yinlar, tinch o'yinlar, harakatli o'yinlar, aralash turdagi o'yinlar.*

Ma'lumki, 1-sinfga qilinib, maktab ostonasiga ilk qadam qo'ygan bolaning faoliyatida o'yin asosiy o'rin egallaydi. O'yin ularning eng sevimli mashg'uloti bo'lib, ular har qanday mashg'ulotni o'yin bilan uyg'unlashtirishga harakat qiladilar. Shunda ekan o'qituvchi o'quvchi faoliyatidan ularning sevimli mashg'uloti – o'yinni siqib chiqarmasdan, undan maqsadga muvofiq foydalanish bilan ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga imkon beradi.

O'yin – bola hayotining uzviy qismidir. O'yin orqali bola atrof-muhit, tabiat hodisalari, manzaralari, buyumlar, o'simliklar, hayvonlar bilan tanishadilar.

Boshlang'ich ta'lim davrida o'quvchilarning aqliy va jismoniy faoliyatini tashkil qilishda didaktik o'yinlar alohida ahamiyatga ega.

Matematika darslarida didaktik o'yinlardan foydalanish o'quvchilar zehni o'stirish, tez hisoblash o'nikmalarini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Didaktik o'yin jarayonida o'quvchilar o'yin qoidalariga qat'iy rioya qilishga o'rganadilar, inoqlik his-tuyg'ulari, dunyoqarashlari shakllanib boradi.

Ta'lim jarayonida didaktik o'yinlar o'quvchilarning xususiyatiga ko'ra tashkil etilishi kerak. Bu esa ularga bilim berishni yengillashtirishga, ko'rgazmalilikni ta'minlashga qaratilgan bo'lib, o'quvchilarni toliqtirmaslik, zeriktirmaslikni ta'minlash imkonini yaratadi.

Ta'lim jarayonida qo'llaniladigan didaktik o'yinlar 2 xil tasnifga egadir.

- 1. Mazmuniga ko'ra:**
 - a) Tinch o'yinlar;**
 - b) Harakatli o'yinlar;**
 - c) Aralash turdagi o'yinlar;**
- 2. Amalga oshirish shakliga ko'ra:**
 - a) Musobaqali o'yinlar;**
 - b) Sahnali o'yinlar.**



Didaktik o'yinlarni xima - xil tarzda tashkil qilish mumkin. Qo'g'irchoqlar, o'yinchoqlar, rasmlar va arqatmalar, turli geometric shakllarda ham foydalanish mumkin.

Didaktik o'yinlar maqsadiga ko'ra 4 omilni o'z ichiga oladi:

1. O'yinning vazifasi
2. O'yinning harakati
3. O'yinning qoidasi
4. O'yinning yakuni

Har bir didaktik o'yinni boshlashdan oldin o'quvchilarga o'yinning qoidasi, mazmuni, anglab, shu asosida harakat qiladilar.

Masalan "**Ishoralar o'yini**".

O'yinning maqsadi: Bir amalli masalalarni og'zaki yechish ko'nikmalarini rivojlantirish.

O'yinning jihozi: "+", "-" belgilari

O'yinning borishi: O'qituvchi masalani o'qiydi, o'quvchilar esa masalani qaysi amal bilan yechish kerak bo'lsa, o'sha belgini ko'rsatadilar.

1. Alisherda 3 ta qora va 5 ta qizil qalami bor. Hammasi bo'lib nechta qalam borligini qaysi amaldan foydalanib topamiz?

2. Shahodatda 5 ta daftar bor edi. U ukasi Fozilga 3 tasini berdi. Shahodatda nechta daftar qoldi?

Mustahkamlash: O'qituvchi "+", "-" belgilari qachon qo'shilishini so'rab, ularning bilimlarini mustahkamlaydi.

Yuqoridagi fikrlardan so'ng, boahlang'ich sinflarda matematika darslarida o'tkaziladigan ayrim didaktik o'yinlar dan ko'rib chiqmiz.

"Jim o'yini". O'yinning maqsadi: O'quvchilar o'n ichida "+", "-" belgilari haqidagi bilimlarini, malakalarini o'stirish hamda sinash. O'yin guruhlarda o'ynaladi. Raqamlar yozilgan tarqatmalar, misollar va jadvallardan o'yin jihozi sifatida foydalaniladi.

O'yinning borishi: O'yin ovoz chiqarmagan holda o'tkaziladi. O'qituvchi ko'rsatgich bilan 7 va 5ni ko'rsatadi. O'quvchilar o'ylab 2 yozilgan raqamni ko'rsatadilar.

"Bilmasvoyning xatolari" o'yini. O'yinning maqsadi: O'quvchilar o'n ichida "+", "-" belgilari haqidagi bilim va ko'nikmalarini, mustaqil fikralsh qobiliyatini o'stirish hisoblanadi.

O'yinning borishi: Xattaxtaga ifodalar yoziladi. Har bir qatordan bittadan o'quvchi xattaxtaga chiqadi va xatolarini topadi, tuzatadilar.

$$\begin{array}{lll} 10-7=4 & 10-3=6 & 7-3=5 \\ 3+3=5 & 4+2=7 & 4+5=10 \end{array}$$

"Olma terish" o'yini. Jihozlar: Magnit taxta, yozuv taxta, olma daraxtining rasmi, qalin qog'ozdan yasalgan olma mevasining shakllari va savatchalar, olma



mevalarining soni sinfdagi o`quvchilarning soniga savatcha esa qatorlar yoki guruhlar soniga teng bo`ladi.

Magnit taxtasiga qistirish uchun olma rasmi chizilgan plakat yoki olma mevalarining orqa tomoniga magnit plastinkasi yelimlanadi. Shuningdek, olma mevalarining orqa tomoniga oddiy qalam bilan misollar yozilgan bo`ladi. O`yinda 3 ta guruh bo`ladi. Har bir guruhga 1 ta savatcha beriladi. Har bir guruhdan 1 tadan o`quvchi chiqib misollarni yechadi. Kim ko`p misollar yechsa shu guruh g`olib bo`ladi.

Yuqorida ko`rib o`tgan didaktik o`yinlarni boshlang`ich sinf matematika darslarida qo`llasak, o`quvchilarning dunyoqarashi kengayadi, mantiqiy fikrlash ko`nikmalari shakllanishiga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO`YXATI:

1. Qurbonov. Didaktik o`yinlar. Xorazm viloyati pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish. Urganch, 2011-yil
2. Yo`ldoshev J.G`, Usmonov S.A Zamonaviy pedagogic texnologiyalarni amaliyotga joriy qilish. -T.:2008-yil